

Novomeška gimnazija in cesarica Marija Terezija

Ustanovitev 08.08.1746

Jože Gričar

[Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta](#) je bil vzpostavljen 15. maja 2017 z namenom, da promovira bogato kulturno in zgodovinsko dediščino Novega mesta, Dolenjske in Bele krajine. Vsestransko naj bi širil spoznanja o pomenu kulturne dediščine za trajnostni razvoj sodobnega turizma v teh krajih Slovenije in tako prispeval svoj delež k promociji evropske kulturne dediščine. V največji možni meri naj bi uporabljal storitve interneta, zato je poudarek na e-promociji. O delovanju Odbora je mogoče več prebrati v [knjigi predsednika](#).

Spodbuda za vzpostavitev Odbora je bila želja za organizirano proslavitev [300-letnice rojstva cesarice Marije Terezije](#), ker je Novo mesto z njo povezano na pomemben način zaradi gimnazije, ki jo je ustanovila cesarica Marija Terezija - prvo javno gimnazijo v habsburški monarhiji. [Ustanovno listino](#) je podpisala 8. avgusta 1746. Več je mogoče prebrati v knjigi [Zgodovina Novega mesta](#). Ivan Vrhovec, c.kr.profesor. Matica Slovenska v Ljubljani, 1801: 340, poglavje [Gimnazija](#). V štiridesetih letih vladanja je ustanovila samo [deset gimnazij](#), ki so bile razpršene po celi monarhiji. V njih so se šolali tudi bodoči učitelji, da je 6. december 1774 lahko [uvedla splošno šolsko obveznost](#).

V maju leta 2017 so v mnogih mestih v Evropi proslavljali 300. obletnico rojstva cesarice Marije Terezije (rojena 13. maja 1717). Ena izmed prireditev v Sloveniji je bila v Novem mestu: Akademija [Od gimnazije Marije Terezije v letu 1746 do akademske pobude v letu 2017](#). Ob tej Akademiji je Odbor objavil *Internetno spominsko obeležje Novomeščanom 1744*, s katerim so se zahvalili tistim prebivalcem mesta, ki so tedaj imeli vizijo in pogum, da so cesarici Mariji Tereziji predlagali, da bi v Novem mestu imeli gimnazijo. Spominsko e-obeležje je bilo objavljeno 7. aprila ob občinskem prazniku Novega mesta v [evropskem letu kulturne dediščine 2018](#).

Na pobudo Odbora je bila [4. oktobra 2018 odkrita spominska plošča](#), ki obeležuje ustanovitev novomeške gimnazije. Postavitev plošče in obnovo zapisa na portalu stare gimnazije (sedaj je v njej Glasbena šola Marjana Kozina) je omogočila KRKA, tovarna zdravil d.d. Odkrili so jo župan mag. Gregor Macedoni, predsednik uprave in generalni direktor Krke Jože Colarič in predsednik Odbora dr. Miha Japelj, vsi trije maturanti novomeške gimnazije.

Odbor je v Novem mestu organiziral [pet Akademij 2017-2021](#):

- 9.11.2021 [Izraba digitalizirane kulturne dediščine za e-promocijo](#).
- Virtualna Akademija 2020 [Digitalizirajmo gradiva kulturne dediščine Novega mesta](#)

- 22.5.2019 [E-promocija kulturne dediščine v porečju Krke in Kolpe](#)
- 25.5.2018 [Akademija v Novem mestu ob Evropskem letu kulturne dediščine](#)
- 08.9.2017 [Od gimnazije Marije Terezije v letu 1746 do akademske pobude v letu 2017](#)

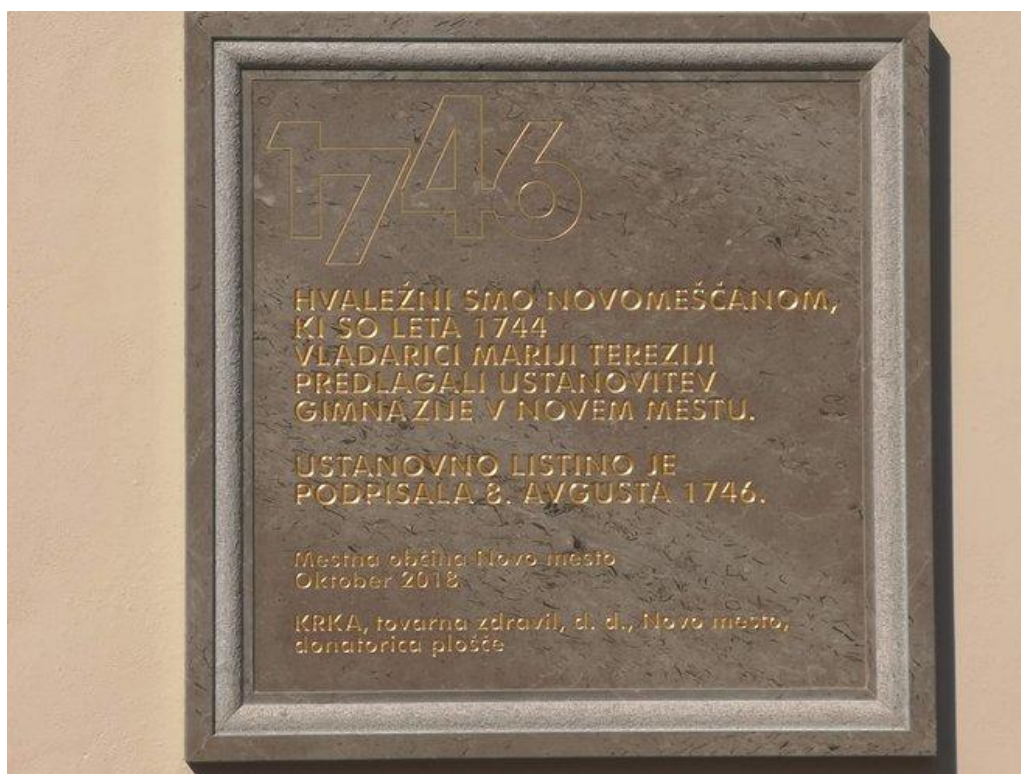
Prva akademija je bila v letu 2017 v jedilnici Frančiškanskega samostana, druga v Knjižnici Mirana Jarca, tretja v prostorih Kulturnega centra Janeza Trdina, četrta je bila virtualna zaradi pandemije covid, peta pa je bila leta 2021 zopet v Knjižnici Mirana Jarca. Med govorcji je bilo veliko število uglednih slovenskih razumnikov in strokovnjakov iz raznih področij kulturnih dejavnosti. Udeležilo se jih je veliko število poslušalcev. Pri pripravah in izvedbi je sodeloval župan Novega mesta, mag. Gregor Macedoni, z njim pa župani občin v regiji: Črnomelj, Ivančna Gorica, Krško, Metlika, Trebnje. Takšno sodelovanje občin prinaša novo energijo in upanje za nadaljnji razvoj regije.

Člani odbora so sodelovali pri dogodku v počastitev [550-letnice prihoda frančiškanov v Novo mesto 6. septembra 2019](#). Želeli so pridobiti blagoslov papeža Frančiška, zato so mu prek Veleposlaništva Slovenije v Vatikanu 17.12.2018 pisali [pismo](#), na katerega je papež odgovoril s pismom dne 21.05.2019. Pismo je bilo svečano prebrano udeležencem proslavitve 550-letnice.

Odbor je organiziral [postavitev kipa Frančiškan z rastočo knjigo](#) pred Frančiškansko cerkvijo. Pobudo za to akcijo je dal »oče projekta [Rastoča knjiga v Sloveniji](#)«, dr. Janez Gabrijelčič, aktivno so sodelovali vsi člani odbora. Akcijo je vodil predsednik Odbora, dr. Miha Japelj, ki je opravil zahtevno delo z zbiranjem denarja. Kajti izdelavo in postavitev spomenika so financirala podjetja, člani odbora in maturanti novomeške gimnazije. S tem spomenikom so se Novomeščani 19.12.2022 poklonili novomeškemu patrom frančiškankom za vse njihove velike zasluge za Novo mesto in njegove prebivalce [od njihovega prihoda leta 1472](#). Po njihovi zaslugi je bilo Novo mesto v vsej nadaljnji zgodovini pomemben kulturni center, katerega središče je bila gimnazija, ki so jo prvih 120 let vodili frančiškani. Spomenik so odkrili [mag. Gregor Macedoni](#), župan, [dr. Miha Japelj](#), predsednik Odbora in [msgr. Stanislav Zore](#), nadškof.

Delo Odbora za promocijo kulturne dediščine Novega mesta odseva v delu *Odbora maturantov za proslavitev 280-letnice novomeške gimnazije* 8. avgusta 2026.

Temeljna značilnost dela Odbora za promocijo kulturne dediščine Novega mesta je *sodelovanje*. Sodelovanje članov odbora, sodelovanje odbora z Mestno občino, s Frančiškanskim samostanom, s Knjižnico Mirana Jarca, s podjetji. Ugodna okoliščina je dejstvo, da so mnogi izmed sodelujočih maturirali na novomeški gimnaziji, kar prispeva k sodelovanju. V sodelovanju organizirani dogodki so spodbudili širok krog udeležencev teh dogodkov, da so prišli skupaj, obnovili stike, se dogovorili za skupne akcije. Kulturno dediščino in njeno ohranjanje obravnavajo kot »našo stvar«. Trajna rezultata tega sodelovanja sta spominska plošča Novomeščankom in kip Frančiškank z rastočo knjigo, kar je zasluga mnogih sodelujočih.

Spominska plošča Novomeščanom, ki so leta 1744 vladarici Mariji Tereziji predlagali ustanovitev gimnazije v Novem mestu. Ustanovno listino je podpisala 8. avgusta 1746

Otvoritev spomske plošče Novomeščanom 04.10.2018
Članice in člani Odbora za promocijo kulturne dediščine Novega mesta in župan Gregor Macedoni ter direktor Jože Colarič

Akademija 2019: E-promocija kulturne dediščine v porečju Krke in Kolpe
Od desne na levo: Miha Japelj, Jože Gričar, Janez Gabrijelčič, Milček Komelj, Janez Weiss

Frančiškan z rastočo knjigo. Kip je postavil Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta 19.12.2022
Od desne na levo: Gregor Macedoni, Miha Japelj, Tomaž Hočevar